सुनसरी र मोरङ जिल्लाका कक्षा ८ को जिल्ला स्तरीय परीक्षा २०६८ मा सोधिएका अनिवार्य नेपाली विषयका प्रश्नहरूको तुलनात्मक अध्ययन

सुशीला काफ्ले
त्रि.वि.दर्ता नं ९-२-२१८-१०८-२००५
दोस्रो वर्षको परीक्षा क्रमाङ्क २१८००२१/२०६७

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत, जनता बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) द्वितीय वर्षको नेपा.शि.५९८ को प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

ई. २०१२/२०६९

जनता बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षा विभाग
इटहरी, सुनसरी

निर्देशकको सिफारिस-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, जनता बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत एम.एड. दोस्रो वर्षकी छात्रा सुशीला काफ्लेले नेपा.शि.५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत **सुनसरी र मोरङ जिल्लाका कक्षा ८ को जिल्ला स्तरीय परीक्षा २०६८ मा सोधिएका अनिवार्य नेपाली विषयका प्रश्नहरूको तुलनात्मक अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । लगनशीलताका साथ तयार पारिएको यो शोधपत्र उपयुक्त देखिएकाले मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति २०६९/ /

शोधनिर्देशक
तीर्थराज भट्टराई
उपप्राध्यापक
जनता बहुमुखी क्याम्पस,
इटहरी, सुनसरी
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय,
शिक्षाशास्त्र सङ्काय
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग,
जनता बहुमुखी क्याम्पस
इटहरी, सुनसरी ।

स्वीकृति-पत्र

यस विभागकी छात्रा सुशीला काफ्लेले तयार पार्नुभएको **सुनसरी र मोरङ जिल्लाका कक्षा ८ को जिल्ला स्तरीय परीक्षा २०६८ मा सोधिएका अनिवार्य नेपाली विषयका प्रश्नहरूको तुलनात्मक अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

क्र.सं.	**नाम, थर**	**पद**	**हस्ताक्षर**
१	प्रा. डा. टङ्कप्रसाद न्यौपाने	विभागीय प्रमुख	....
२	तीर्थराज भट्टराई	शोध निर्देशक	....
३	....	बाह्य विशेषज्ञ	....

मिति : २०६९ / /

कृतज्ञता ज्ञापन

नेपालको शैक्षिक मूल्याङ्कन तथा परीक्षण प्रणालीमा विभिन्न कमी कमजोरीहरू देखा परेका छन् । यस्ता कमजोरीहरू पहिचान गरी निराकरण नगरेसम्म शिक्षणको उद्देश्य हासिल गर्न नसकिने हुनाले यिनीहरूको सुधार र परिमार्जनका लागि विभिन्न प्रयासहरू भइरहेका छन् । यस्ता प्रयासहरूमध्ये स्तरीय प्रश्ननिर्माण गरी परीक्षामा उपयोग गर्नु पनि एक हो । यही उद्देश्यमा आधारित **सुनसरी र मोरङ जिल्लाका कक्षा ८ को जिल्ला स्तरीय परीक्षा २०६८ मा सोधिएका अनिवार्य नेपाली विषयका प्रश्नहरूको तुलनात्मक अध्ययन** शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्रमा मोरङ र सुनसरीका जिल्ला स्तरीय परीक्षा २०६८ मा सोधिएका प्रश्नपत्रहरूको आन्तरिक र बाह्य आधारमा तुलनात्मक अध्ययन गरी दुवै जिल्लाका प्रश्नपत्रका सबल र दुर्बल पक्षहरू पहिचान गरेर सुधारका लागि आवश्यक सुझाव समेत प्रस्तुत गरेकी छु ।

यो शोधपत्र स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्ष नेपा.शि.५९८ को पाठ्यांश प्रयोजनार्थ तयार पारिएको हो । उक्त शोधपत्र जनता बहुमुखी क्याम्पस इटहरी, नेपाली भाषा शिक्षा विभागका उपप्राध्यापक श्री तीर्थराज भट्टराईज्यूका निर्देशनमा तयार पारिएको हो । आफ्नो कार्यव्यस्ततालाई परवाह नगरी शोधशीर्षक चयनदेखि लेखनकार्यका विभिन्न अवस्था र समयमा अमूल्य सुझाव, आवश्यक सल्लाह र निर्देशन प्रदान गर्ने आदरणीय गुरुप्रति हार्दिक कृतज्ञता अर्पण गर्दछु । यस कार्यमा मलाई उत्प्रेरणा दिनुहुने श्रद्धेय गुरुवर प्रा.डा.टङ्कप्रसाद न्यौपाने, दीपकप्रसाद न्यौपाने, टोलनाथ काफ्ले, मदनराज बराल र कविराज न्यौपानेप्रति सदा अनुगृहित रहनेछु ।

त्यसरी नै शोधसामग्री सङ्कलन कार्यमा आवश्यक सल्लाह, सुझाव र सूचना उपलब्ध गराइदिनुहने गुरुहरूप्रति आभार व्यक्त गर्दछु । सामग्री सङ्कलन, सूचीकरण र शुद्धिकरणमा सहयोग गर्नुहुने हजुरबुवा पद्मप्रसाद काफ्ले, सानिमा उषा निरौला र बुवा फाल्गुनीप्रसाद काफ्लेप्रति अन्तर्मनले श्रद्धाभाव व्यक्त गर्दछु ।

त्यसैगरी यो शोधपत्र तयार गर्न आवश्यक पर्ने सामग्री, लेखरचना, पाठ्यपुस्तकका लेखक-सर्जकहरूप्रति श्रद्धापूर्वक नमन गर्दछु । गुणस्तरीय टङ्कन कार्यमा अमूल्य सहयोग पुऱ्याइदिने नेहा कम्प्युटर सेन्टर इटहरी-५ की रञ्जना अधिकारीलाई हार्दिक धन्यवाद दिन्छु ।

शोधार्थी
सुशीला काफ्ले

शोधसार

शीर्षक : सुनसरी र मोरङ जिल्लाका कक्षा ८ को जिल्ला स्तरीय परीक्षा २०६८ मा सोधिएका अनिवार्य नेपाली विषयका प्रश्नहरूको तुलनात्मक अध्ययन

शोधार्थी : सुशीला काफ्ले

शोधनिर्देशक : तीर्थराज भट्टराई

विभाग/क्याम्पस : नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, जनता बहुमुखी क्याम्पस इटहरी ।

शैक्षिक सत्र : २०६८/०६९

अध्याय : पाँच

पृष्ठ सङ्ख्या :

शोधप्रक्रिया

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत जनता बहुमुखी क्याम्पस इटहरी, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत एम.एड.दोस्रो वर्षको नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि तयार गरिएको हो ।

जिल्ला स्तरीय परीक्षा २०६८ का अनिवार्य नेपाली विषयका प्रश्नहरूको सैद्धान्तिक आधारमा विश्लेषण गर्ने उक्त प्रश्नपत्रमा रहेका कमीकमजोरीहरू पहिल्याउने, प्रश्नपत्रहरूको बाह्य वैधताको आधारबाट अध्ययन विश्लेषण गर्न, प्रश्नपत्रहरूको आन्तरिक वैधताको आधारमा अध्ययन विश्लेषण गर्नु, अध्ययनबाट प्राप्त कमीकमजोरी औँल्याएर सुधारका निम्ति आवश्यक सुझाव प्रस्तुत गर्नु जस्ता प्रमुख उद्देश्यमा प्रस्तुत शोधकार्य केन्द्रित रहेको छ ।

मुख्य रूपमा पुस्तकालयीय विधिलाई नै प्रमुखरूपमा अवलम्बन गरिएको प्रस्तुत शोधपत्रको प्राथमिक स्रोतका रूपमा मोरङ र सुनसरी जिल्लाका जिल्ला स्तरीय परीक्षाका अनिवार्य नेपाली विषयका प्रश्नहरूलाई सामग्रीको रूपमा सङ्कलन गरी उक्त सामग्रीको अध्ययन र विश्लेषणका लागि वर्णनात्मक र विश्लेषणात्मक पद्धति अँगालिएको छ । यस शोधमा प्रतिनिधि प्रश्नहरूमा स्तर वा तह खुलाइएको, प्रतिनिधि प्रश्नहरूमध्येमा उत्तीर्णाङ्क फरक फरक लेखिएको, प्रश्नपत्रहरूमा वर्णविन्यासगत त्रुटिहरू रहेको, प्रश्नहरू विश्वसनीयता र वैधताको दृष्टिले कमजोर प्रकृतिका रहेका, व्यावहारिकताका दृष्टिले अनुपयोगी रहेका जस्ता कुराहरू निष्कर्षका रूपमा देखाएको छ ।

अध्यायमा सङ्गठित यस शोधकार्यमा क्रमश: शोधको परिचय, भाषिक प्रश्न निर्माणका विविध पक्षहरूको विश्लेषण, बाह्य आधारमा प्रश्नहरूको

तुलनात्मक अध्ययन, आन्तरिक आधारमा प्रश्नहरूको तुलनात्मक अध्ययन र निष्कर्ष र सुझाव खण्डमा विभाजित गरिएको छ ।

विषयसूची

विवरण पेज नं.

अध्याय एक - सोध परिचय

१.१ शोध शीर्षक १
१.२ शोध प्रयोजन १
१.३ समस्या कथन १
१.४ शोधका उद्देश्यहरू १
१.५ पूर्वकार्यको समीक्षा २
१.६ अध्ययनको औचित्य र महत्त्व ५
१.७ अध्ययनको सीमा ६
१.८ अध्ययनको विधि र प्रक्रिया ६
१.९ अध्ययनको रूपरेखा ६

अध्याय दुई - भाषिक प्रश्ननिर्माणको सैद्धान्तिक विश्लेषण

२.१ मूल्याङ्कनको अवधारणा ७
२.२ परीक्षा र मूल्याङ्कन ७
२.३ भाषिक मूल्याङ्कन र परीक्षण ८
२.४ भाषिक मूल्याङ्कनको प्रकृति ९
२.४.१ एकीकृत र पृथकीकृत परीक्षण ९
२.४.२ पहिचानात्मक र उत्पादनात्मक परीक्षण १०
२.४.३ औपचारिक र अनौपचारिक परीक्षण १०
२.४.४ परीक्षाका अन्य युक्तिहरू १०
२.४.४.१ लिखित परीक्षा ११
२.४.४.२ मौखिक परीक्षा ११
२.४.४.३ प्रयोगात्मक परीक्षा ११
२.५ परीक्षणका प्रचलित तरिका १२
२.५.१ स्तरयुक्त परीक्षा १२
२.५.२ अध्यापक निर्मित परीक्षा १२
२.६ भाषिक परीक्षण योजना १३
२.६.१ पाठ्यक्रम विश्लेषण १३
२.६.२ परीक्षण उद्देश्यको निर्धारण १३
२.६.२.१ संज्ञान क्षेत्र १३

२.६.२.२ प्रभावी क्षेत्र, भावनात्मक क्षेत्र १४
२.६.२.३ मनोक्रियात्मक क्षेत्र १४
२.६.३ विशिष्टीकरण तालिकाको निर्माण र प्रयोग १४
२.६.४ प्रश्नरचना १४
२.६.४.१ प्रश्नका प्रकार १५
२.६.४.१.१ वस्तुगत प्रश्न १५
२.६.४.१.१.१ बहुवैकल्पिक प्रश्न १५
२.६.४.१.१.२ खालीठाउँ भर्ने प्रश्न १६
२.६.४.१.१.३ जोडा मिलाउने प्रश्न
२.६.४.१.१.४ ठीक बेठीक छुट्याउने प्रश्न १६
१६
२.६.४.१.२ विषयगत प्रश्न १६
२.६.४.१.२.१ निबन्धात्मक प्रश्न १७
२.६.४.१.२.२ संक्षिप्त उत्तरात्मक प्रश्न १७
२.७ प्रश्नको सङ्गठन, निर्देशन र अन्तिम तयारी १७
२.८ परीक्षण प्रशासन र अङ्कन विधि १८
२.८.१ बुँदागत अङ्कमापन १८
२.८.२ प्रश्नगत अङ्कमापन १८
२.८.३ बहुपरीक्षकद्वारा अङ्कमापन १९
२.८.४ समूहगत अङ्कमापन १९
२.९ भाषिक परीक्षणका सन्दर्भमा विषयगत प्रश्नहरूको अङ्कमापन १९
२.१० प्रश्न विश्लेषणका आधारहरू २०
२.१०.१ तथ्याङ्कशास्त्रीय आधार २०
२.१०.२ सैद्धान्तिक आधार २०
२.११ सारांश २१

अध्याय तीन - प्रश्नपत्रको बाह्य आधारमा विश्लेषण

३.१ निर्देशन २२
३.१.१ शीर्ष निर्देशन २२
३.१.२ प्रश्न निर्देशन २३
३.१.३ विकल्प निर्देशन २३
३.१.४ पृष्ठ निर्देशन २४
३.२ अङ्क विभाजन र समय निर्धारण २५
३.२.१ पूर्णाङ्क र त्यसको वितरण २५
३.२.२ उत्तीर्णाङ्क २७
३.२.३ पढाइ सीप र अङ्क विभाजन २८
३.२.३.१ विशुद्ध पढाइ सीप र अङ्क विभाजन २८
३.२.३.२ लेखाइ सीप र अङ्क विभाजन २९
३.२.३.३ एकीकृत सीप परीक्षण ३०
३.२.३.४ शब्दभण्डार परीक्षण र अङ्क विभाजन ३१
३.२.३.५ व्याकरण र अङ्क विभाजन ३२
३.२.४ समय विभाजन ३३
३.३ प्रस्तुति अनुक्रम ३३
३.४ प्रश्नपत्रको स्वरूप ३५
३.४.१ शीर्षभाग ३५
३.४.२ आकार ३६
३.४.३ प्रश्न र पृष्ठ ३६
३.४.४ कागजको स्तर ३७
३.४.५ छपाइ र सफाइ ३७
३.५ भाषा ३८
३.५.१ वर्णविन्यास ३८
३.५.२ पदयोग र पदवियोगसम्बन्धी त्रुटि ३९
३.५.३ चिह्न प्रयोगसम्बन्धी त्रुटि ३९
३.६ सारांश ४०

अध्याय चार - आन्तरिक आधारमा प्रश्नपत्रको अध्ययन

४.१ पाठ्यक्रम अनुरूपता ४३

४.१.१ विधा वा विषयवस्तुको उद्देश्य र प्रश्न ४३
४.१.२ विषयवस्तुको सीमाक्षेत्र र प्रश्न ४४
४.१.३ विधागत अङ्कभार ४५
४.१.४ विधागत समय र प्रश्न सापेक्षता ४६
४.२ भाषिक पक्षहरूको संयोजन र सन्तुलन ४९
४.२.१ पढाइ/लेखाइ सीप (एकीकृत सीप) ४९
४.२.२ पढाइ सीप ५०
४.२.३ लेखाइ सीप ५१
४.२.४ व्याकरणात्मक परीक्षण ५२
४.२.५ शब्दभण्डारगत परीक्षण ५३
४.३ प्रश्नपत्रमा हुनुपर्ने गुण ५४
४.३.१ विश्वसनीयता ५५
४.३.१.१ स्पष्टता ५६
४.३.१.२ पुछ्रेप्रश्न ५६
४.३.१.३ सुराक दिने प्रश्न ५७
४.३.१.४ असम्बद्ध विकल्पन ५७
४.३.१.५ कण्ठस्थीकरण ५७
४.३.२ वैधता ५८
४.३.२.१ विषयगत वैधता ५९
४.३.२.२ रचनात्मक वैधता ६०
४.३.२.३ अनुमानात्मक वैधता ६१
४.३.२.४ समवर्ती वैधता ६३
४.३.३ विभेदकारीता ६३
४.३.४ व्यावहारिकता ६४
४.४ भाषा ६५
४.५ प्रश्नका अन्य पक्षहरू ६६
४.६ सारांश ६७

अध्याय पाँच - निष्कर्ष र सुझाव

५.१ निष्कर्ष ६९
५.१.१ वाह्य आधार ७०
५.१.१.१ निर्देशन ७०
५.१.१.२ अङ्क विभाजन र समय निर्धारण ७०
५.१.१.३ प्रस्तुति अनुक्रम ७०
५.१.१.४ प्रश्नपत्रको स्वरूप ७०
५.१.१.५ भाषा ७१
५.१.२ आन्तरिक आधार ७१
५.१.२.१ पाठ्यक्रम अनुरूपता ७१
५.१.२.२ विधाको अङ्कभार र प्रश्न सन्तुलन ७२
५.१.२.३ भाषिक पक्षहरूको संयोजन र सन्तुलन ७२
५.१.२.४ प्रश्नमा हुनुपर्ने गुण ७२
५.१.२.५ भाषा ७२
५.२ सुझावहरू ७३
५.३ भावी अध्ययनका लागि सम्भाव्य शीर्षकहरू ७५
सन्दर्भसूची
अनुसूचीहरू

तालिका सूची

तालिका नं.	शीर्षक	पृष्ठ सङ्ख्या
१	प्रश्न र पूर्णाङ्क वितरण	२६
२	पढाइ सीप र अङ्क विभाजन	२९
३	लेखाइ सीप परीक्षण र अङ्क विभाजन	२९
४	पढाइ र लेखाइ सीप परीक्षण	३०
५	शब्दभण्डार र अङ्क विभाजन	३१
६	व्याकरण र अङ्क विभाजन	३२
७	त्रुटिका क्षेत्र	४०
८	मूल्याङ्कन र अङ्कभार	४५
९	भाषिक क्षेत्र र अङ्कभार वितरण	४९
१०	व्याकरण परीक्षण तालिका	५३
११	शब्दभण्डार परीक्षण	५४
१२	विषयगत प्रकृतिका प्रश्नसङ्ख्या तथा अङ्कभार	६६
१३	वस्तुगत प्रकृतिका प्रश्नसङ्ख्या तथा अङ्कभार	६७

आरेख सूची

आरेख नं.	शीर्षक	पृष्ठ सङ्ख्या
१	पढाइ लेखाइ सीप परीक्षण	५०
२	पढाइ सीप परीक्षण	५१
३	लेखाइ सीप परीक्षण	५१

सङ्क्षिप्त रूप

नि.मा.वि.	-	निम्न माध्यमिक विद्यालय
प्र.नं.	-	प्रश्न नम्बर
त्रि.वि.	-	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपा. शि.	-	नेपाली भाषा शिक्षण
पृ.नं.	-	पृष्ठ नम्बर
प्र.सं.	-	प्रश्न सङ्ख्या
अ.वि.	-	अङ्क विभाजन
क्र.सं.	-	क्रम सङ्ख्या